

ĐỔI MỚI DẠY VÀ HỌC THEO QUAN ĐIỂM TIẾP CẬN “THIẾT KẾ NGƯỢC”

○ THS. PHÙNG ĐÌNH DUNG

Thiết kế bài dạy là công việc chuyên môn của giáo viên (GV), được tiến hành trước khi lên lớp. Với tư cách là một nhà thiết kế, trong thiết kế bài dạy, GV cần xác định mục tiêu bài dạy; nội dung, phương pháp (PP) và phương tiện cần thiết để tiến hành các hoạt động (của thầy và trò ở trên lớp); các hình thức kiểm tra, đánh giá... Tuy nhiên, trong thực tế dạy học (DH) ở nhà trường Việt Nam, mục tiêu và nội dung bài dạy của GV đã được hoạch định sẵn trong sách giáo khoa, GV chỉ việc lựa chọn PP, phương tiện và các hình thức tổ chức để thực thi nội dung đã có sẵn. Vì vậy, đổi mới dạy và học hiện nay ở cấp độ nhà trường, thực chất là đổi mới PP, phương tiện và hình thức tổ chức lên lớp của GV và học sinh (HS). Bài viết giới thiệu một quan điểm đổi mới DH theo tiếp cận «thiết kế ngược» do hai nhà giáo dục học người Mĩ Grant Wiggins và Jay McTighe khởi xướng. Đây không phải là một quan điểm mới mà là một cách làm mang tính kế thừa từ các lí luận DH hiện hành nhằm nâng cao hiệu quả của việc đổi mới dạy và học ở phạm vi trường học.

1. «Thiết kế ngược» là một cách tiếp cận trong đổi mới dạy và học, ngày càng được vận dụng phổ biến tại các trường học ở Mĩ. Theo cách tiếp cận này, GV thiết kế nội dung DH ra sao để đạt được mục tiêu cụ thể; thiết kế PPDH như thế nào là tối ưu; thiết kế công cụ kiểm tra nào để đo lường kết quả hoạt động DH... Tuy nhiên, không phải GV muốn thiết kế cái gì cũng được mà cần tuân thủ theo những quy chuẩn: chuẩn kiến thức, chuẩn đầu ra... Những quy chuẩn này đặt ra những quy định, chuẩn mực trong quá trình thiết kế nội dung bài học; lựa chọn PP, phương tiện và hình thức DH; hình thức kiểm tra, đánh giá... Bên cạnh những quy chuẩn này, GV còn phải lưu tâm đến sở thích, đặc điểm tâm sinh lí, trình độ... của HS.

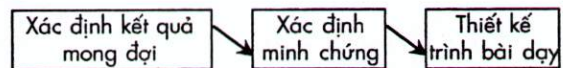
Theo cách làm truyền thống, GV dựa vào sách giáo khoa, sách GV, những hướng dẫn chuyên

môn, những giáo án trước đó... để thiết kế nên bài dạy. Nhằm mang lại hiệu quả hơn, Grant Wiggins và Jay McTighe khởi xướng «thiết kế ngược»: bắt đầu bằng sự kết thúc - đó là các kết quả mong đợi dựa vào chuẩn đầu ra. Căn cứ vào các kết quả mong đợi, GV thiết kế nội dung bài dạy như là một phương tiện để đạt được chuẩn đầu ra. Mục tiêu bài dạy đạt được chuẩn đầu ra chỉ khi nào nội dung DH được xác định, tài liệu được lựa chọn, quá trình DH được diễn ra và kiểm tra, đánh giá được thực hiện...

Tiếp cận «thiết kế ngược» không có nghĩa là GV tiến hành một quy trình «ngược» với những quy trình truyền thống mà là thay đổi thói quen thường nhật của GV «dựa vào sách giáo khoa để thiết kế nên bài dạy». «Ngược» ở đây còn có nghĩa là GV cần nghĩ đến việc kiểm tra như thế nào để đánh giá được chuẩn đầu ra sau khi mỗi quá trình DH kết thúc bằng những minh chứng cụ thể, hơn là dựa vào các câu hỏi trong sách giáo khoa để đánh giá kết quả học tập của HS theo từng bài, từng chương. Điều này cũng có nghĩa GV cần bắt đầu quá trình DH bằng câu hỏi «Minh chứng nào chứng tỏ rằng HS đạt được chuẩn đầu ra?»

2. Quy trình «thiết kế ngược»

Quy trình «thiết kế ngược» gồm 3 giai đoạn (xem sơ đồ 1):

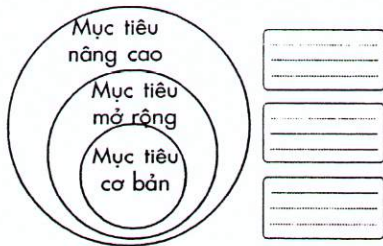

Sơ đồ 1. Quy trình «Thiết kế ngược»

1) *Xác định kết quả mong đợi (mục tiêu)*: GV xác định những kết quả mong đợi sẽ đạt được sau khi kết thúc bài học dựa vào chuẩn đầu ra đã được nhà nước ban hành. Dĩ nhiên, trong một bài dạy, sẽ có nhiều kết quả mong đợi ở nhiều mức độ khác nhau. GV phải biết những mục tiêu

* Trưởng Cán bộ quản lí giáo dục TP. Hồ Chí Minh

nào quan trọng, mục tiêu nào mở rộng... (xem sơ đồ 2).

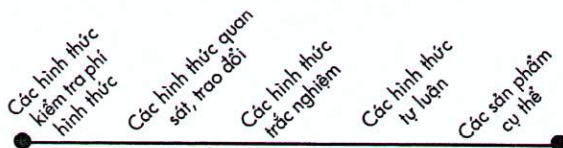
Sơ đồ 2. Xác định mức độ ưu tiên của mục tiêu

Vòng tròn nhỏ nhất là những mục tiêu cơ bản của bài dạy. Đây là những kiến thức, kỹ năng cốt lõi, cơ bản nhất mà HS cần biết.

Vòng tròn giữa chứa đựng những mục tiêu mở rộng. Đây là những kiến thức, kỹ năng cần được HS thông hiểu và có khả năng vận dụng trong nhiều tình huống, ngữ cảnh khác nhau. Quá trình DH sẽ không đạt được mục tiêu mong đợi nếu HS không nắm được những kiến thức và kỹ năng ở phạm vi này.

Vòng tròn lớn nhất là những mục tiêu nâng cao. Đây là những kiến thức, kỹ năng rộng và sâu hơn dành cho các HS xuất sắc.

2) Xác định các minh chứng. Làm thế nào để GV biết được HS của mình đạt được những mục tiêu mong đợi và thỏa mãn được chuẩn đầu ra? Những minh chứng nào chứng minh được điều đó? Quan điểm «thiết kế ngược» khuyến khích GV, sau khi xác định mục tiêu mong đợi, hãy nghĩ ngay đến các hình thức kiểm tra (chính thức và phi chính thức), thu thập các minh chứng cần thiết nhằm giúp HS hoàn thành tốt nhiệm vụ học tập. Điều này không chỉ giúp cho GV bao quát được các nội dung DH mà còn đảm bảo HS đạt được chuẩn đầu ra theo quy định. Nói cách khác, quan điểm này xem GV như là những nhà thiết kế đánh giá tiến trình nhận thức của HS, trước khi thiết kế các hoạt động DH. Khi lập kế hoạch để thu thập các minh chứng, GV cần xem xét hàng loạt các PP đánh giá được mô tả trong sơ đồ 3.

Sơ đồ 3. Các phương pháp kiểm tra

3) Thiết kế tiến trình bài dạy. Với những kết quả mong đợi rõ ràng và các minh chứng cụ thể đã được xác định, trong giai đoạn «thiết kế ngược» này, GV cần đặt ra các câu hỏi như: Điều gì giúp HS có thể đạt được những kiến thức và kỹ năng một cách có hiệu quả? Các hoạt động nào

giúp HS đạt được những kiến thức và kỹ năng đó?; Nội dung DH nào cần được dạy và dạy như thế nào để HS có thể đạt được mục tiêu một cách tốt nhất?; Các tài liệu và nguồn lực cần thiết để giúp HS đạt được mục tiêu?; Tiến trình DH nào là hợp lý và đạt hiệu quả nhất?

GV cần giới thiệu một cách rõ ràng về yêu cầu của tiến trình DH - việc lựa chọn các PPDH, trình tự các hoạt động trên lớp... Lên lớp là công đoạn cuối cùng. Việc xác định những mục tiêu mong đợi rõ ràng giúp GV tập trung vào giáo án, lựa chọn các hoạt động hợp lý để đạt được những kết quả dự định.

Như vậy, tiếp cận «thiết kế ngược» không phải là một quan điểm mới, không phải là một quy trình ngược mà đó chỉ là việc thay đổi một thói quen để thiết kế bài dạy, GV nên bắt đầu từ những mục tiêu đã đề ra, lựa chọn PP kiểm tra, hình thức đánh giá rồi mới đến việc lựa chọn nội dung và hoạt động DH như thế nào để đạt được những mục tiêu mong đợi đó. GV có thể căn cứ vào chuẩn kiến thức, kỹ năng đã được Bộ GD-ĐT ban hành để xác định mục tiêu bài dạy. Đây là những mục tiêu cơ bản, cốt lõi nhất mà bất cứ HS nào cũng cần đạt được. Dựa trên các mục tiêu cơ bản, đặc điểm đối tượng HS, tình hình thực tiễn địa phương... GV thiết kế các mục tiêu mở rộng và mục tiêu nâng cao nhằm hướng đến mức độ cao hơn: mức độ thông hiểu và vận dụng. Từ các mục tiêu đã đề ra, GV xây dựng nội dung bài dạy dựa vào sách giáo khoa và các nguồn tư liệu khác tạo nên một giờ dạy sinh động, phù hợp với tình hình thực tiễn địa phương, góp phần phát huy tính tích cực, chủ động của HS. □

Tài liệu tham khảo

1. Grant Wiggins và Jay McTighe - Understanding by Design, Expanded 2nd Edition - Association for Supervision and Curriculum Development, 2005.
2. <http://www.ascd.org/>.
3. <http://www.grantwiggins.org>.
4. Thy Tran - Using Understanding by Design (UbD) Framework and Modeling with Concept maps, Spreadsheets and Hypermedia in EFL lesson plan design - download từ trang <http://www.vvob.be>.

SUMMARY

The article discusses the renewal of teaching and learning from designing of teacher's teaching plan, based on the viewpoint of "reverse design" (of US educationalist Grant Wiggins and McTighe). According to that, instead of the habit of depending on content and syllabus to design teaching plan, teacher can start from expected objectives, then choosing method of examination and evaluation before choosing teaching content and activities...